

IMELLEM NEGLENE

Pascalis ø (Pascali's Island) England 1988. I og M: James Dearden efter Barry Unsworths roman. F: Roger Deakins. Mu: Loek Dikker. Medv: Ben Kingsley, Charles Dance, Helen Mirren.

For filosofen Pascal får verden kun mening i kraft af troen på Gud. Stedes man uden tro, bliver verden og dermed ens liv meningsløst. Da Gud døde for omkring 100 år siden, gav Nietzsche ham nogle ord med i nekrologen. Han hævdede nemlig bl.a., at mennesket i dets slaphed fortsatte med at dyrke afguder, men at der var en vej ud af misæren, overmenneskets vej, den 'der ikke fortvivler over sin manglende tro på Gud, men i stedet helt og holdent sætter sin vilje ind på selv at fylde verden med mening' (Politikens Filosofi Leksikon, 1983, s. 314).

Der er ikke meget der tyder på, at overmennesket skulle have lagt vejen om ad øen Nisi i Ægæerhavet. Øen, der ligesom de andre dodekanesiske øer kun ligger tre skridt og en spytklat fra Tyrkiets fastland, er græsk; men indtil slutningen af 1. verdenskrig var den en del af det Osmanniske Rige, der efter at have toppet i midten af 1500-tallet langsomt gik sin undergang i møde, kulminerede med sultanens afsættelse i 1908.

Pascali, Basil Pascali (Ben Kingsley), tror i 1908 stadig på sultanen. Han har i tyve år modtaget en lille månedlig ydelse for at holde en eller anden osmannisk bureaukrat i Konstatinobel underrettet om, hvilke mystiske hændelser af potentielt undergravende karakter, der foregik på Nisi. Men som tilfældet var for Kafkas nogenlunde samtidige personer, får han ingen respons. Tyve år som tro tjener – tyve år uden svar – tyve år på en ø, der befolkes af stridende grækere og tyrkere og som nu, i 1908, bliver et mødested for den vestlige verdens æstetikere og pengemænd: den østrigske maler Lydia Neuman (Helen Mirren), den amerikanske rigmand Mr. Smith, den tyske våben-agent Herr Gesing og ikke mindst den engelske eventyrer, småsvindler og måske-arkæolog Anthony Bowles (Charles Dance). Det er ikke tilfældigt, når distributionselskabet på plakaten for filmen legte med Humphrey Bogarts berømte slutreplik: 'This looks like the beginning of a beautiful friendship' – for instruktør Deardens Nisi anno 1908 bærer qua den internationale opløsningsstemning kraftige mindelser om Hollywoods Casablanca anno 1942 (om end

der ikke er meget, der berettiger til sammenligningen mellem Rick og Kaptajn Renault fra *Casablanca* på den ene side og Pascali og Bowles på den anden).

Pascalis problem er, at han i alle livets forhold er fanget i en mellemposition. Af fødsel er han halvt europæer på mødrende side. Hans far er ukendt. Af *overbevisning* deler han den tro på sultanen, som det passer sig for undersætter i det senere Tyrkiet, men som nævnt får han ingen anerkendelse for sine tjenester for *fædrelandet*. Af tro er han vist ingenting, men grækerne er i hvert fald ikke glade for at se ham til langfredags-messen i deres ortodokse kirke. Hans *kærlighedsliv* er også mellemmandens. Han har i årevis været hemmeligt forelsket i malerinden, men må affinde sig med at være hendes fortrolige og med at være den, der fører hende sammen med Bowles.

Så Pascali har det ikke nemt. Hans historisk begrundede rolle som mellemmand fører ham fra det ene dilemma til det andet. Han søger ofte – og ofte med held – at tinge sig ud af de mindre af sine problemer. Men kun for snart at stå i et nyt. Og de store problemer, guds- og kærlighedsløsheden (manglen på stabile, troværdige overførings-objekter, som det ville hedde på psykoanalytisk) er der hele tiden. De driver ham til paranoid beluring og amoralsk angiveri. Vænned som han er til, at man ikke kan stole på nogen, stoler han heller ikke på Bowles. End ikke da denne – som led i en handel – lover ham de 500 Lira, der er nok til at han kan forlade Nisi. Han angiver englænderen, der bliver skudt af de lokale osmanner, men da Pascali kommer hjem ligger pengene i en kuvert. Bowles var alligevel, måske ikke moralsk, men i hvert fald menneskeligt til at stole på. Her slutter filmen: billederne af den sammensunkne, hulkende Pascali aflø-

ses af billederne af den store røde sol, der synker i havet. Det er nat med osmannerne og med Pascali.

Måske navneligheden Pascal/Pascali er en tilfældighed. I så fald er den en prægnant tilfældighed. For den peger lige ind i centret af denne let dybsindige film, der med ynde og ikke uden humor tager fat på eksistentielle problemer, der på et eller andet tidspunkt nok skal dukke op i ethvert menneskes liv. Overmenneskets – og post-modernistens – undtagelse.

Palle Schantz Lauridsen

DET RENE VAND

Drowning by Numbers... England 1987. I & M: Peter Greenaway. F: Sacha Vierny. Mu: Michael Nyman. Medv: Bernhard Hill, Joan Plowright, Juliet Stephenson, Joely Richardson, Jason Edwards.

Fisken de kaldte Wanda (A Fish called Wanda) England 1988. I: Charles Crichton. M: John Cleese, F: Alan Hume. Kl: John Jumpson. Medv: John Cleese, Jamie Le Curtis, Kevin Kline, Michael Palin.

Når fisk kommer på land, dør de. Det samme gør mænd, hvis de kommer i vand – og ikke kan svømme, vel at mærke. Det første sker med fisken Wanda, det andet sker for ikke mindre end fire mænd i Peter Greenaways *Drowning by Numbers*.

Men hvad værre er: også de to film går ned. Nu, hvor vi lige var blevet vænnet til, at England igen havde film at byde på, præsenteres vi nogenlunde samtidig for to flop. Fra hver sin ende af skalaen. *Drowning by Numbers* flopper, fordi dens modernistisk mediebevindte leg med fortællingen er mere påtaget idérig, end den er motiveret i filmen selv. Lad så være, at Greenaways påhit med at lade talrækken fra 1 til 100 udmåle filmens tid er ganske pudsig. *Fisken de kaldte Wanda* flopper, fordi den vil være så meget, den egentlig ikke er: spændende, sexet, morsom. At den skal være 'en af årets største succeser i USA' går langt over min forstand. Men det minder mig om et rygte, jeg hørte for nogle år siden. Et amerikansk TV-selskab var interesseret i at købe rettighederne til *Halløj på badehotellet*. De ville bare ikke have ham den lange, underlige John Cleese med. Nu har de fået Wanda, som Cleese har skrevet og spiller en hovedrolle i. Og selv om det er ham, der redder de fleste af filmens grin hjem, er der ikke meget af den gamle, absurd-vanvittige Python-gnist tilbage. Den må være blevet slukket, da man ville prøve at svømme over Dammen. Den slags kan man godt gå hen og drukne af.

Palle Schantz Lauridsen